

de daarvan afhankelijke fauna) toentertijd komt vrijwel overeen met die van de huidige en vroegere Bemelerberg.

- c. Vanaf het einde van de vorige eeuw kwam, aanvankelijk langzaam, maar vanaf het begin van deze eeuw in een sneller en vanaf 1950 in een versneld tempo een einde aan het traditionele agro-pastorale beheer; de soortensamenstelling van de vegetatie wijzigde zich in het hierboven omschreven tempo van een oorspronkelijk bijzonder soortenrijk en voor het Mergelland karakteristiek grasland in een soortenarm struweel. De overgebleven grazige delen raakten "geruderaliseerd".
- d. Het huidige vegetatiedek van de Hiereberg kan beschouwd worden als de som van een aantal rompgemeenschappen of, in zijn geheel, als een "vegetatie-ruïne". Ofschoon er van de faunistische elementen in de voormalige biotopen weinig bekend was en is, mag gesteld worden dat zich ook in dit opzicht negatieve ontwikkelingen hebben voorgedaan. Desondanks heeft de Hiereberg nog duidelijke restanten van zijn oorspronkelijke biotopen bewaard.

GOED NIEUWS VOOR DE HIEREBERG

De huidige eigenaar, het Staatsbosbeheer, is voornemens het voormalige extensieve beweidingsbeheer met mergellandschappen te herintroduceren. De Hiereberg zal daartoe worden opgedeeld in een aantal ingerasterde percelen, waarvan er al twee bestaan (in de Schuine weide). De verruigde delen daarbuiten zullen eerst worden gemaaid, de delen met voornamelijk uit vlierstruiken bestaande opslag worden gekapt en vervolgens ingerasterd. Het ligt eveneens in de bedoeling de Hiereberg op te nemen in een begrazingseenheid die ook andere schraallanden op de oostelijke dalwand van de Maas omvat zoals de Zure Dries, de Rieseberg en, mogelijk, de Wolfskop. De snelheid van het proces van restauratie hangt in hoge mate samen met een op te stellen beweidingsschema, waarbij ook andere schraallandrestanten in de directe omgeving van de Hiereberg in betrokken zijn; het is immers bekend dat schape via hun vacht of spijsverteringskanaal vele soorten zaden kunnen transporteren.

SUMMARY

THE HIEREBERG: NATURAL VALUE OF A FORMERLY GRAZED COMMON ON A CHALK HILLSIDE NEAR MAASTRICHT

For a long period, the Hiereberg near Maastricht was covered by a species-rich calcareous grassland vegetation which was used as common grazing land by shepherds from neighbouring villages. In the beginning of the present century, the entire area was sold, grazing by sheep ceased and the vegetation changed into a species-poor, shrubby grassland. Last year, "Staatsbosbeheer", the Dutch department of forestry and nature conservancy, was able to purchase the greater part of the Hiereberg. It has the intention to restore its original vegetation by reintroducing sheep grazing.

LITERATUUR

KNUBBEN, J., 1992. De grotten van Heer. SOK-mededelingen nr. 20.

BOEKBESPREKING

LANDSCHAPSWANDELING BOKRIJK

J. GEUSENS (red.), Hasselt (België), Provinciaal Natuurcentrum, 1992. 120 blz., afbn. Prijs: Bfr: 150. Te verkrijgen in het Domein Bokrijk en in het Provinciaal Natuurcentrum, Zuivelmarkt (Begijnhof) 33, 3500 Hasselt (België), tel.: 011-210266.

Onlangs verscheen in de reeks "Landschapswandelingen" uitgegeven door het Provinciaal Natuurcentrum te Hasselt (België) de vijfde gids die ditmaal, na Alden Biesen (1982), Nieuwenhoven (1985), Rullingen (1987) en Hageven (1990), geheel gewijd is aan het reeds in 1948 (door de Provincie Limburg) aangekochte 500 ha grote Provinciaal Domein Bokrijk.

Evenals haar vier voorgangers beschrijft ook deze publikatie weer een karakteristiek Limburgs landschap in al haar facetten: hoe is het ontstaan, wat is de bodemgesteldheid, hoe beïnvloedt de mens het landschap, welke planten en dieren leven hier? Er wordt daarbij vooral nadruk gelegd op de ecologische samenhang tussen de verschillende aspecten van het landschap.

In deze landschapswandeling komen de volgende elementen aan bod:

- het natuurlijk kader: bodem en water. Bokrijk is gelegen op de overgang van het Kempisch plateau en de Demervallei. Het gebied ontvangt water dat werd afgedamd, waardoor hier veel vijvers liggen. Bokrijk maakt deel uit van het "vijvergebied Midden-Limburg".
- de invloed van de mens: het Domein Bokrijk is in de Middeleeuwen ontstaan als abdijhoeve temidden van de heide, net als Hengelhof en Kelchterhof (13e eeuw). Men ontgon de omliggende velden en zette heide en moeras om in akkers, weilanden en visvijvers. Na de Franse Revolutie werd de hoeve omgebouwd tot kasteel. Toen het Provinciebestuur het domein in 1948 aankocht kreeg het een drievoudige bestemming: natuur, cultuur en recreatie.
- planten en dieren: het boekje geeft een overzicht van de biotopen in Bokrijk met hun karakteristieke flora en fauna: de bossen, het arboretum en het park, het openluchtmuseum (ook een heel boeiend biotoop), de vijvers (zowel het viskweekgebied als het natuurreervaat "het Wik").

Tenslotte wordt het belang toegelicht van Bokrijk als vogelgebied van internationale allure.

Het 118 blz. tellende boekje in handig zakformaat en rijk geïllustreerd met talrijke tekeningen, schema's en kaartjes vormt een rijke bron van informatie voor al diegenen die het Provinciaal Domein Bokrijk bezoeken en natuur en landschap in de wijde omgeving willen verkennen. Het is dan ook vooral een edukatieve wandelgids geworden waarbij veel aandacht is besteed aan de begrijpelijkheid van de tekst en aan de illustraties. Aan de hand van vele tekeningen en kaartjes wordt de informatie heel duidelijk gevisualiseerd. Tekeningen van planten, dieren en landschappen geven de sfeer weer van Bokrijk als een indrukwekkend natuurkader.

Deze "Landschapswandeling" is dan ook evenzeer een kijkboek als een leesboek geworden. Achteraan in het boekje is een duidelijk wandelkaartje opgenomen waarin een viertal wandelroutes zijn weergegeven die het Domein van Bokrijk doorkruisen.

Ook deze "Landschapswandeling" is evenals haar voorgangers weer een stap in de herwaardering van ons landschappelijk en cultureel erfgoed en nodigt dan ook uit om te gaan kijken.

B.G. Graatsma